

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ 27 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (3)

Διδαγμένο κείμενο

Άριστοτέλους Πολιτικά (Α1,1/Γ1,2/Γ1,3-4/6/12)

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὀρώμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἢ πολιτική.

Ἐπεὶ δ' ἡ πόλις τῶν συγκειμένων, καθάπερ ἄλλο τι τῶν ὅλων μὲν συνεστώτων δ' ἐκ πολλῶν μορίων, δῆλον ὅτι πρότερον ὁ πολίτης ζητητέος· ἢ γὰρ πόλις πολιτῶν τι πλήθος ἐστίν. Ὅστε τίνα χρὴ καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης ἐστὶ σκεπτέον. Καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην· ἐστὶ γὰρ τις ὃς ἐν δημοκρατία πολίτης ὢν ἐν ὀλιγαρχία πολλάκις οὐκ ἐστὶ πολίτης.

Ὁ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν που πολίτης ἐστίν (καὶ γὰρ μέτοικοι καὶ δοῦλοι κοινωνοῦσι τῆς οἰκήσεως), οὐδ' οἱ τῶν δικαίων μετέχοντες οὕτως ὥστε καὶ δίκην ὑπέχειν καὶ δικάζεσθαι (τοῦτο γὰρ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἀπὸ συμβόλων κοινωνοῦσιν)· ... πολίτης δ' ἀπλῶς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὀρίζεται μᾶλλον ἢ τῷ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς. ... Τίς μὲν οὖν ἐστὶν ὁ πολίτης, ἐκ τούτων φανερόν· ᾧ γὰρ ἐξουσία κοινωνεῖν ἀρχῆς βουλευτικῆς καὶ κριτικῆς, πολίτην ἤδη λέγομεν εἶναι ταύτης τῆς πόλεως, πόλιν δὲ τὸ τῶν τοιούτων πλήθος ἰκανὸν πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος:

«Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ..... οὐκ ἐστὶ πολίτης.»

Μονάδες 10

B1. Ποια εἶναι ἡ δομὴ τοῦ συλλογισμοῦ, με τὸν ὁποῖο ὁ Ἀριστοτέλης ὀρίζει τὴν πόλη ὡς τὴν τελειότερη μορφή κοινωνίας;

Μονάδες 10

B2. Γιατί ὁ Ἀριστοτέλης ἐπιδιώκει νὰ προσδιορίσει τὴν ἐννοία τοῦ πολίτη καὶ πῶς ὀρίζει τὴ σχέση τοῦ πολίτη με τὴν πόλη;

Μονάδες 10

- B3.** Με βάση το κείμενο που σας δίνεται και το παρακάτω μεταφρασμένο απόσπασμα, να εξηγήσετε γιατί, κατά τον Αριστοτέλη, η πόλη είναι «κοινωνική οντότητα τέλεια» και γιατί υπάρχει «εκφύσεως».

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο άνθρωπος είναι ζῶον πολιτικόν

Η κοινωνική οντότητα που προήλθε από τη συνένωση περισσότερων χωριών είναι η πόλη, μια κοινωνική οντότητα τέλεια, που μπορούμε να πούμε ότι πέτυχε τελικά την ύψιστη αυτάρκεια· συγκροτήθηκε για να διασφαλίζει τη ζωή, στην πραγματικότητα όμως υπάρχει για να εξασφαλίζει την καλή ζωή. Η πόλη, επομένως, είναι κάτι που ήρθε στην ύπαρξη εκ φύσεως, όπως ακριβώς και οι πρώτες κοινωνικές οντότητες, αφού αυτή είναι το τέλος εκείνων κι αφού αυτό που λέμε φύση ενός πράγματος δεν είναι παρά η μορφή που αυτό έχει κατά τη στιγμή της τελείωσης, της ολοκλήρωσής του: αυτό δεν λέμε, πράγματι, πως είναι τελικά η φύση του κάθε πράγματος, π.χ. του ανθρώπου, του αλόγου ή του σπιτιού, η μορφή δηλαδή που το κάθε πράγμα έχει όταν ολοκληρωθεί η εξελικτική του πορεία;

Αριστοτέλους Πολιτικά (Α2, 5)

Μονάδες 10

- B4.** Ποια είναι η σημασία της λέξης «πόλη» στα Πολιτικά του Αριστοτέλη και ποιοι είναι οι στόχοι της;

Μονάδες 10

- B5.** Να βρείτε στο παραπάνω πρωτότυπο διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη, απλή ή σύνθετη, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:
ενόραση, σύσταση, κατάσχεση, σύγκλητος, κειμήλιο, σκόπιμος, άρχοντας, άφαντος, ρητό, άφιξη.

Μονάδες 10

Γ. Αδίδακτο κείμενο Θουκυδίδου *Ιστοριών* Ζ 28

Μηνύεται οὖν ἀπὸ μετοίκων τέ τινων καὶ ἀκολουθῶν περὶ μὲν τῶν Ἑρμῶν οὐδέν, ἄλλων δὲ ἀγαλμάτων περικοπαὶ τινες πρότερον ὑπὸ νεωτέρων μετὰ παιδιᾶς καὶ οἴνου γεγενημέναι, καὶ τὰ μυστήρια ἅμα ὡς ποιεῖται ἐν οἰκίαις ἐφ' ὕβρει ὧν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην ἐπητιῶντο. καὶ αὐτὰ ὑπολαμβάνοντες οἱ μάλιστα τῷ Ἀλκιβιάδῃ ἀχθόμενοι ἐμποδῶν ὄντι σφίσι μὴ αὐτοῖς τοῦ δήμου βεβαίως προεστάναι, καὶ νομίσαντες, εἰ αὐτὸν ἐξελάσειαν, πρῶτοι ἂν εἶναι, ἐμεγάλυνον καὶ ἐβόων ὡς ἐπὶ δήμου καταλύσει τὰ τε μυστικὰ καὶ ἢ τῶν Ἑρμῶν περικοπὴ γένοιτο καὶ οὐδὲν εἶη αὐτῶν ὅτι οὐ μετ' ἐκείνου ἐπράχθη, ἐπιλέγοντες τεκμήρια τὴν ἄλλην αὐτοῦ ἐς τὰ

ἐπιτηδεύματα οὐ δημοτικὴν παρανομίαν.

μεγαλύνω: μεγαλοποιῶ
δημοτική: δημοκρατική

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.
Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

τινων	:	την αιτιατική ενικού στο θηλυκό γένος
ὔβρει	:	την αιτιατική ενικού
ὄντι	:	τη δοτική πληθυντικού στον ίδιο τύπο
μάλιστα	:	τον θετικό βαθμό του ίδιου τύπου
ἐπητιῶντο	:	το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεστώτα στην ίδια φωνή
ὑπολαμβάνοντες	:	τη δοτική πληθυντικού της μετοχής του αορίστου της παθητικής φωνής στο ίδιο γένος
ἐξελάσειαν	:	το γ' πληθυντικό πρόσωπο της ευκτικής του μέλλοντα στην ίδια φωνή
ἐβόων	:	το απαρέμφατο ενεστώτα στην ίδια φωνή
εἶη	:	το γ' ενικό πρόσωπο της οριστικής του μέλλοντα
ἐπράχθη	:	το γ' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του παρακειμένου στην ίδια φωνή

Μονάδες 10

Γ3α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω τύπων και φράσεων:
περὶ τῶν Ἑρμῶν, ὑπὸ νεωτέρων, τὰ μυστήρια, τὸν Ἀλκιβιάδην, δήμου (το δεύτερο στο κείμενο), αὐτοῦ.
(μονάδες 6)

Γ3β. Να γράψετε τον υποθετικό λόγο του κειμένου (μονάδες 2) και να τον χαρακτηρίσετε ως προς το είδος του (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Επειδή βλέπουμε ότι κάθε πόλη είναι ένα είδος κοινότητας και ότι κάθε κοινότητα έχει συγκροτηθεί για χάρη κάποιου αγαθού (γιατί όλοι κάνουν τα πάντα για χάρη αυτού που θεωρείται ότι είναι αγαθό) είναι φανερό ότι όλες αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό, και μάλιστα στο ανώτερο από όλα (τα αγαθά) (αποβλέπει) η ανώτερη από όλες (τις κοινότητες) και αυτή που περικλείει όλες τις άλλες. Αυτή λοιπόν είναι η ονομαζόμενη πόλη, η πολιτική κοινότητα.

Επειδή όμως η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων –όπως όλα εκείνα τα πράγματα που το καθένα τους είναι ένα όλον, αποτελούμενο όμως από πολλά μέρη – είναι προφανές ότι πρέπει, πριν από οτιδήποτε άλλο, να εξακριβώσουμε τι είναι ο πολίτης· διότι η πόλη είναι ένα σύνολο από πολίτες. Πρέπει λοιπόν να εξετάσουμε ποιον πρέπει να ονομάζουμε πολίτη και ποια είναι η φύση του πολίτη. Διότι και για της λέξης πολίτης την έννοια διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες· δεν υπάρχει δηλαδή ομοφωνία για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης· πράγματι, κάποιος που σε ένα δημοκρατικό καθεστώς είναι πολίτης, σε ένα ολιγαρχικό καθεστώς πολλές φορές δεν είναι πολίτης.

B1. Στο απόσπασμα «Επειδή όρῶμεν ... ή κοινωνία ή πολιτική» ο Αριστοτέλης προβαίνει στη διαδικασία του ορισμού της πόλης ως της τελειότερης μορφής κοινωνίας. Ξεκινά λοιπόν τον συλλογισμό του μέσα από μία εμπειρική παρατήρηση (όρῶμεν) δίνοντας κατ' αρχάς το προσεχές γένος της πόλης, την ευρύτερη δηλαδή έννοια στην οποία εντάσσεται η πόλη. Το προσεχές γένος της πόλης κατά τον Αριστοτέλη είναι η κοινωνία. Με τον όρο κοινωνία στον Αριστοτέλη εννοείται ένα σύνολο ανθρώπων υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει ένας κοινός σκοπός στη συνύπαρξη αυτών των ανθρώπων (οι βασικές μορφές κοινωνιών κατά τον Αριστοτέλη-πράγμα το οποίο δηλώνεται στη συνέχεια του έργου- είναι ο οίκος, η κώμη και η πόλις.) Συνεχίζει τον συλλογισμό του λέγοντας ότι κάθε μορφή κοινωνίας έχει συγκροτηθεί για χάρη κάποιου αγαθού (αξιοσημείωτο είναι ότι ήδη στο σημείο αυτό φαίνεται η τελεολογική προσέγγιση του ζητήματος από τον Αριστοτέλη). Με δεδομένο λοιπόν το γεγονός ότι κάθε κοινωνία έχει συγκροτηθεί αποσκοπώντας σε κάποιο αγαθό, συνεχίζει το συλλογισμό του παραθέτοντας την ειδοποιό διαφορά της πόλης από τις υπόλοιπες μορφές κοινωνιών. Δηλώνει λοιπόν ότι η ειδοποιός διαφορά είναι πως η πόλη είναι η ανώτερη ποιοτικά (κυριωτάτη πασών), η μεγαλύτερη ποσοτικά κοινωνία (πάσας περιέχουσα τās άλλας) καθώς και αυτή που αποσκοπεί στο ανώτερο όλων των αγαθών (του κυριωτάτου πάντων). Καθίσταται σαφές με άλλα λόγια ότι όσο ανώτερη είναι μία κοινωνία, τόσο μεγαλύτερο είναι και το αγαθό στο οποίο αυτή αποβλέπει. Αυτό το ανώτερο όλων των αγαθών στο οποίο αποσκοπεί η πόλη-κράτος, όπως θα αναφερθεί στη συνέχεια του έργου, είναι η ευδαιμονία, το «εὖ ζῆν», αγαθό το οποίο αποκτάται μέσα από την κατάκτηση της ύψιστης αυτάρκειας.

B2. Στο απόσπασμα «Ἐπεὶ δ' ή πόλις ... οὐκ ἔστι πολίτης» μπαίνει στη διαδικασία να ορίσει τη σχέση του πολίτη με την πόλη, προκειμένου να φανεί τελικά η διαλεκτική σχέση των δύο όρων. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας δηλώνει κατ' αρχάς ότι απαραίτητη προϋπόθεση για τον καθορισμό του όρου πόλις είναι πριν από οτιδήποτε άλλο ο καθορισμός του όρου πολίτης. Εξηγεί λοιπόν ότι αυτό πρέπει να γίνει για δύο

λόγους: α) Εφόσον η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων εκείνων οντοτήτων (τῶν συγκειμένων) που αποτελούν ένα όλον, είναι προφανές ότι, προκειμένου να ορισθεί η έννοια του όλου, πρέπει πρώτα να διερευνηθεί η φύση των συστατικών αυτού του όλου. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι ο Αριστοτέλης εφαρμόζει στο συγκεκριμένο απόσπασμα την αναλυτική μέθοδο, β) Δεν υπάρχει ομοφωνία απόψεων για τον καθορισμό του όρου *πολίτης*. Πιο συγκεκριμένα: Ο όρος *πολίτης* δεν είναι ένας σταθερός όρος αλλά αντίθετα πρόκειται για έναν μεταβλητό όρο που βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το πολίτευμα σε σχέση με το οποίο εξετάζεται. Για παράδειγμα κάποιος ο οποίος στα πλαίσια ενός δημοκρατικού πολιτεύματος θεωρείται *πολίτης*, είναι πολύ πιθανόν να μη θεωρείται *πολίτης* σε ένα ολιγαρχικό καθεστώς. Είναι χαρακτηριστικό εξάλλου ότι κριτήρια για την απόδοση της ιδιότητας του *πολίτη* ήταν, κατά περίπτωση, η καταγωγή, το εισόδημα, το είδος της απασχόλησης κ.ά.

Στη συνέχεια προβαίνει στο προσδιορισμό του όρου *πολίτης*, προσεγγίζοντας τον κατ' αρχάς αποφαιτικά. Εξηγεί λοιπόν ότι κριτήρια για τον χαρακτηρισμό κάποιου ως *πολίτη* δεν είναι ούτε ο τόπος διαμονής ούτε το δικαίωμα του ενάγειν και του ενάγεσθαι. Η απόδειξή του ως προς την ανεπάρκεια αυτών των κριτηρίων είναι εμπειρική: Αφενός η περίπτωση των μετοίκων και των δούλων, οι οποίοι μολονότι μοιράζονται τον ίδιο τόπο διαμονής με τους πολίτες, ωστόσο δεν θεωρούνται πολίτες, και αφετέρου η περίπτωση των συμβόλων (εμπορικών και στρατιωτικών συμφωνιών) βάσει των οποίων το δικαίωμα του ενάγειν και του ενάγεσθαι το είχαν ακόμη και ξένοι. Κατά τον Αριστοτέλη το μόνο επαρκές τελικά κριτήριο για να χαρακτηριστεί κάποιος *πολίτης* είναι το δικαίωμα συμμετοχής του σε όλες τις δικαστικές λειτουργίες και σε όλα τα πολιτικά αξιώματα.

Μετά την αποσαφήνιση λοιπόν του όρου *πολίτης*, ορίζει τελικά και την πόλη λέγοντας ότι πόλη δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα σύνολο ανθρώπων τέτοιου είδους, το οποίο είναι ικανοποιητικό ποσοτικά, ώστε να οδηγηθεί η πόλη στο τέλος της, δηλαδή στην ύψιστη αυτάρκεια.

B3. Μιλώντας για την πόλη ο Αριστοτέλης δηλώνει καθαρά ότι τη θεωρεί μία από τις κοινωνικές οντότητες. Η πρώτη είναι σύμφωνα με τη διδασκαλία του, ο «οίκος», δηλ. η οικογένεια, που προκύπτει από τη φυσική ένωση δύο φυσικών προσώπων, του άρρενος και του θήλεος. Η σκοποθεσία του «οίκου» αφορά στην ικανοποίηση –πραγμάτωση των καθημερινών αναγκών του ανθρώπου. Το δεύτερο κοινωνικό μόρφωμα είναι η «κώμη», δηλαδή το χωριό, που δημιουργήθηκε από «πλείονας οικίας» για την ικανοποίηση ανώτερων αναγκών πέραν των καθημερινών, όπως π.χ. πνευματικότερες ανάγκες του ανθρώπου είτε για τη λατρεία του θείου στοιχείου είτε για την απόδοση της δικαιοσύνης. Αντίθετα, στα πλαίσια ενός οίκου δεν μπορούσε να υπάρχει ούτε τυπικό λατρείας, ιεροτελεστίες δηλαδή, ούτε μηχανισμό απόδοσης δικαιοσύνης. Η τρίτη βέβαια κοινωνική οντότητα είναι η πόλη (πόλις), η οποία μάλιστα δεν στοχεύει, όπως οι δύο παραπάνω σε ένα κάποιο αγαθό αλλά στο ανώτερο απ' όλα τα αγαθά «ἀγαθοῦ τινός ἔνεκεν συνεστηκυῖαν» («πάντων τῶν πρακτῶν ἀγαθόν»), που είναι η εὐδαιμονία, η αυτάρκεια και το εὖ ζῆν. Ο φιλόσοφος για να δώσει έμφαση στην ποσοτική αλλά σαφέστερα την ποιοτική ανωτερότητα της πόλεως έναντι του οίκου και της κώμης, χρησιμοποιεί την επανάληψη: «πᾶσαι, πάντων, πασῶν» - «κυριωτάτου, κυριωτάτη», με τον υπερθετικό βαθμό του επιθέτου.

Επομένως, η πόλη είναι μία κοινωνική οντότητα τέλεια (τελεολογία Αριστοτέλη), καθώς δημιουργήθηκε για να επιτελέσει ένα ανώτερο ύψιστο σκοπό, στα πλαίσια του

οποίου, συμπεριλαμβάνονται εκείνοι της οικογένειας και του χωριού: «Η πόλη είναι το τέλος εκείνων». Εδώ αξίζει να σημειώσουμε τη νοηματική διαφοροποίηση του όρου «τέλος» στην αρχαία με την νεότερη ελληνική σκέψη. Η λέξη «τέλος» δήλωνε τον σκοπό για τον οποίο είναι πλασμένο το καθετί και σήμαινε την ολοκλήρωσή του, τη στιγμή της τελείωσης και την ακμής αυτού, παιρνώντας από τη σφαίρα του «δυνάμει ὄντος» στο «ἐν ἐνεργείᾳ ὄν». Άρα, το ότι η πόλη είναι τέλεια ενδοκειμενικά αναφέρεται σε σχέση με την ολοκλήρωση του εξελικτικού κύκλου που παρακολουθούμε: «οἶκος – κώμη – πόλις».

Βάσει, λοιπόν, όλων των παραπάνω ο φιλόσοφος και κινούμενος επαγωγικά αναφέρει ότι, αφού η πόλη προήλθε από τη συνένωση περισσότερων χωριών, («Η κοινωνική οντότητα ... η πόλη») και οι πρώτες κοινωνικές μορφές, δηλ. ο οἶκος και η κώμη, ήρθαν στην ύπαρξή εκ φύσεως («ὅπως ακριβώς ... οντότητες»), άρα και η πόλη θα είναι ένα φυσικό δημιούργημα (δημιουργία πόλεως «φύσει»). Επιπλέον, αφού η πόλη είναι το τέλος των πρώτων μορφών κοινωνίας («αφού αυτή ... εκείνων») και η φύση είναι το τέλος κάθε ὄντος, εμψύχου και αψύχου, ελλόγου και αλόγου όπως δίνεται στα παραδείγματα, (που είναι παρμένα από τον χώρο της εμπειρίας), με τον άνθρωπο, το άλογο και το σπίτι, κατά λογική συνέπεια και η πόλη, ως τέλος, προέκυψε στην ύπαρξη «φύσει».

1ος επαγωγικός συλλογισμός:

- Η πόλη είναι η κοινωνική οντότητα, που προήλθε από τη συνένωση περισσότερων χωριών

- Οι πρώτες κοινωνικές οντότητες προήλθαν εκ φύσεως, από τη «φυσική ένωση» του άρρενος και του θήλεος.

Άρα, ἡ πόλις ἐστὶ φύσει.

2ος επαγωγικός συλλογισμός:

- Η πόλη είναι το τέλος, των πρώτων μορφών κοινωνίας.

- Η φύση είναι τέλος κάθε ὄντος, ελλόγου / αλόγου εμψύχου / αψύχου.

Άρα, ἡ πόλις ἐστὶ φύσει.

B4. Εισαγωγή: σελ. σχολ. βιβλ. 178 – 179: «Από το έργο αυτό ... βρίσκεται έξω από την πόλη».

B5.

ενόραση	:	ὄρῳμεν
σύσταση	:	συνεστηκυῖαν
κατάσχεση	:	περιέχουσα
σύγκλητος	:	καλουμένη
κειμήλιο	:	συγκειμένην
σκόπιμος	:	σκεπτέον
άρχοντας	:	ἀρχῆς
άφαντος	:	φανερόν
ρητό	:	λέγομεν
άφιξη	:	ίκανόν
	:	

Γ1. Τίποτα λοιπόν δεν αναφέρθηκε και από κάποιους μετοίκους και δούλους σχετικά με τις Ερμές, ενώ (αναφέρθηκαν) κάποιοι ακρωτηριασμοί σχετικά με άλλα αγάλματα, που είχαν γίνει στο παρελθόν από νεώτερους με παιδαριώδη διάθεση και υπό την επήρεια μέθης και ταυτόχρονα (αναφέρθηκε) ότι σε (μερικά) σπίτια τα μυστήρια τελούνται με σκοπό την προσβολή (τους)· γι' αυτά κατηγορούσαν και τον Αλκιβιάδη. Και επειδή υποστήριζαν αυτά εκείνοι που δυσανασχετούσαν πάρα πολύ με τον Αλκιβιάδη που τούς ήταν εμπόδιο στο να έχουν την εξουσία της δημοκρατικής παράταξης με τρόπο ασφαλή σε αυτούς και επειδή θεώρησαν ότι, εάν τον εξεδίωκαν, θα μπορούσαν να είναι κυρίαρχοι, μεγαλοποιούσαν (αυτά) και φώναζαν ότι κατά τη γνώμη τους και η διακωμώδηση των μυστηρίων και ο ακρωτηριασμός των Ερμών έγιναν με σκοπό την ανατροπή της δημοκρατίας, και τίποτε από αυτά δεν ήταν που να μην έγινε με τη συμμετοχή εκείνου, αναφέροντας ως αποδείξεις την άλλη αντιδημοκρατική παράνομη δράση του στις καθημερινές ασχολίες.

Γ2. τινων	:	τινά
ὑβρει	:	ὑβριν
ὄντι	:	οὔσι(ν)
μάλιστα	:	μάλα
ἐπητιῶντο	:	ἐπαιτιῶ
ὑπολαμβάνοντες	:	ὑποληφθεῖσι(ν)
ἐξελάσειαν	:	ἐξελῶεν (ἐξελάσειεν)
ἐβόων	:	βοᾶν
εἶη	:	ἔσται
ἐπράχθη	:	πεπράχθω

Γ3α. περὶ τῶν Ἑρμῶν: Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αναφοράς στο ρ. «μηνύεται».

ὑπὸ νεωτέρων: Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στη μτχ. «γεγεννημένοι».

τὰ μυστήρια: Υποκειμένο του ρ. «ποιεῖται», αττική σύνταξη.

τὸν Ἀλκιβιάδην: Αντικείμενο στο ρ. «ἐπητιῶντο».

δήμου: Γενική αντικειμενική ως ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στο «καταλύσει».

αὐτοῦ: Γενική υποκειμενική ως ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στο «παρανομίαν».

Γ3β. καὶ νομίσαντες, εἰ αὐτὸν ἐξελάσειαν, πρῶτοι ἂν εἶναι, ἐμεγάλυνον:

Υπόθεση: εἰ ἐξελάσειαν (εἰ + απλή Ευκτική)

Απόδοση: ἂν εἶναι (ειδικό δυνητικό απαρέμφατο)

Εἶναι ἕνας απλός, εξαρτημένος από τη μετοχή «νομίσαντες», πλάγιος, συνεπτυγμένος ως προς την απόδοση υποθετικός λόγος που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.

(Ευθύς λόγος: εἰ αὐτὸν ἐξελάσαιμεν, πρῶτοι ἂν εἶημεν /εἶμεν.)

ΚΡΙΤΙΚΗ

Τα θέματα των Πανελλαδικών εξετάσεων στο μάθημα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας κρίνονται:

α) ως προς το διδαγμένο κείμενο εξαιρετικά απαιτητικά και ως προς τον όγκο και ως προς το περιεχόμενό τους.

β) ως προς το αδίδακτο κείμενο κατ' αρχάς παρατηρήθηκαν τυπογραφικά λάθη που σχετίζονταν και με το βιβλίο από το οποίο προερχόταν το απόσπασμα του Θουκυδίδη και την αναφορική αντωνυμία «ὅ,τι» που αποδόθηκε ως υποτακτικός σύνδεσμος «ὅτι».

Επίσης ήταν αυξημένης δυσκολίας ως προς τη μετάφραση, οι γραμματικές παρατηρήσεις κάλυπταν ευρύ φάσμα της ύλης ενώ οι συντακτικές παρατηρήσεις ήταν απλές και κατανοητές ως προς τη διατύπωσή τους.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

**ΚΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡ. , ΡΙΖΟΣ Β., ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ Δ.,
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ Α., ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Β. , ΚΟΤΟΠΟΥΛΟΥ Β.**